

Національний університет «Києво-Могилянська академія»  
Факультет правничих наук  
Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК  
ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ

PUBLIC POLICY OF SUPPORTING THE REINTEGRATION OF MILITARY PERSONNEL AS  
AN ENSURING PUBLIC WELFARE FACTOR

Курсова робота

Науковий керівник  
Ільченко-Сюйва Леся Василівна  
кандидат наук з державного  
управління, доцент

Виконала здобувачка  
освітньо-наукової програми  
«Суспільна політика і врядування»

Рекомендована оцінка

Я, Ткачук Яна Вікторівна, підтверджую, що ця курсова робота відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 3.1 Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, зі змістом якого я ознайомена. Надаю згоду на безоплатне використання цієї курсової роботи повністю або частково в навчальних цілях.

Ткачук Я. В.

Київ  
2023

## РЕЗЮМЕ

Міністерство у справах ветеранів звертає увагу на проблему реінтеграції військовослужбовців у суспільство та пропонує вирішення через Оновлену програму професійної перекваліфікації та підтримки зайнятості. Програма має наступні завдання:

- Удосконалення навчальних програм для підвищення кваліфікації ветеранів.
- Розширення мережі освітніх центрів для підготовки та перепідготовки ветеранів.
- Гарантування доступу до психологічної допомоги та програм реабілітації.
- Державне втручання є критичним, оскільки ветерани стикаються з соціальною відчуженістю, економічними складнощами та недовірою. Поліпшення цих аспектів допоможе підняти рівень адаптації ветеранів у суспільстві.

Програма має ряд переваг:

- Підвищений рівень соціальної адаптації.
- Забезпечення стабільності фізичного та психологічного стану.
- Підвищення рівня зайнятості та підтримки підприємництва ветеранів.
- Створення тривалої системи підтримки.

Цільова аудиторія програми - 908832 ветерани. Прогнозується зростання цієї цифри до 4 млн після війни.

Реалізація програми потребує фінансування в розмірі 70 млн гривень. Методи оцінювання включають аналіз опитувань, контент-аналіз медіа, та експертні оцінки.

Очікувані результати включають підвищення рівня соціальної адаптації, зменшення психологічних травм, покращення шансів зайнятості та сприйняття ветеранів у суспільстві.

Вирішення проблеми реінтеграції ветеранів укладається у міжнародні зобов'язання України щодо захисту прав людини та соціальної підтримки військовослужбовців.

Міністерству у справах ветеранів рекомендується продовжувати програму, зосереджуючись на підтримці, наданні ресурсів для розвитку, та активному піарі для залучення більшої уваги до програми.

## ABSTRACT

The Ministry of Veterans Affairs addresses the issue of veterans' reintegration into society through the Updated Professional Requalification and Employment Support Program. The program encompasses the following objectives:

- Enhancement of educational programs to elevate veterans' qualifications and align with labor market demands, facilitating successful reintegration.
- Expansion of educational centers to facilitate training and retraining opportunities for veterans, aiming to establish up to 30 centers within a year for wider coverage.
- Ensuring free access to quality psychological support and rehabilitation programs through learning centers to promote emotional well-being among veterans.
- Government intervention is crucial due to veterans facing social alienation, economic challenges, and mistrust. Non-intervention might exacerbate psychological distress and hinder their social adaptation.

The program offers several advantages:

- Improved social adaptation.
- Stability in physical and psychological well-being.
- Increased employment opportunities and entrepreneurial support for veterans.
- Establishment of a sustainable support mechanism.

The program targets 908,832 veterans initially, projected to increase to 4 million post-conflict.

The program requires a budget of 70 million UAH. Evaluation methods involve surveys, media content analysis, and expert assessments.

Anticipated outcomes include enhanced social adaptation, reduced psychological trauma, improved employment prospects, and better societal acceptance of veterans.

Addressing the veterans' reintegration issue aligns with Ukraine's international commitments to human rights and social support for servicemen.

Recommendations for the Ministry of Veterans Affairs involve continuing the program, focusing on sustained support, resource allocation for development, and active publicity to garner more attention to the program.

## **1.Визначення проблеми, придатної для аналізу політики**

### **.1. Формулювання проблеми**

Сьогодні питання про задоволення потреб ветеранів в Україні набуває нового рівня важливості та розкриває раніше непомічені для суспільства та держави критичні проблеми. Повномасштабне вторгнення, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, викликало перепрофілювання уваги на потреби учасників бойових дій в умовах воєнного стану. Протягом періоду бойових дій та з першими демобілізованими військовими збільшилася необхідність задоволення потреб ветеранів у всіх сферах життя.

Проблема полягає в системній неефективності та недостатній комплексності сучасної публічної політики, спрямованої на реінтеграцію військовослужбовців у цивільне життя після завершення військової служби. Цей підхід відображає проблематику, пов'язану з відсутністю повного спектру підтримки для ветеранів, включаючи недостатню медичну та психологічну допомогу, обмежений доступ до освіти та професійної перекваліфікації, а також відсутність стимулів для їхнього успішного інтегрування у ринок праці. Це ускладнює процес соціальної адаптації ветеранів та обмежує їхні можливості отримати необхідну підтримку у цивільному житті після служби в армії.

### **.2. Замовник аналізу**

Міністерство у справах ветеранів здійснює контроль та регулювання у сфері підтримки ветеранів, спрямовуючи програми та ініціативи для їхньої інтеграції у суспільство.

### **.3. Симптоми проблеми**

Зважаючи на проблему неефективності та недостатньої комплексності публічної політики щодо реінтеграції військовослужбовців у цивільне життя, розглянемо симптоми цієї проблеми.

#### **1.3.1.Опис симптомів**

- Соціальна ізоляція та психологічний дискомфорт: ветерани часто відчують соціальну відділеність через складнощі у встановленні зв'язків у цивільному житті. Це може призводити до погіршення психологічного стану, відчуття віддаленості від суспільства та важкості адаптації до нового середовища.
  - Неспроможність отримати житлові умови та соціальні пільги: хоча наразі запроваджена велика кількість пільг для учасників бойових дій, але все одно багато ветеранів мають проблеми із забезпеченням собі житла та отриманням соціальних пільг, що ускладнює їхню економічну стабільність та можливості адаптації.
  - Обмежені можливості для отримання освіти та професійної підготовки не пов'язаними з військовою службою: ветерани мають складнощі у доступі до освітніх програм та можливостей професійного розвитку, що обмежує їхні шанси на успішну реінтеграцію у цивільне життя та здобуття нових професійних навичок.
- Недостатня підтримка у професійній адаптації: багато ветеранів зіштовхуються з складнощами під час пошуку роботи та професійної адаптації в цивільному житті, оскільки їхні вміння та навички, набуті у військовій службі, не завжди відповідають вимогам цивільного ринку праці.
  - Фізичні та психологічні травми: невирішення питань забезпечення адекватної медичної допомоги призводить до поглиблення фізичних та психологічних травм, отриманих у зоні конфлікту, що ускладнює їхню повноцінну адаптацію та відновлення в цивільному житті.

#### **1.3.2.**

#### **Причинно-наслідкові**

#### **зв'язки**

Проблема політики, що я досліджую у цій роботі виникає з ряду причин:

- Відсутність підготовки до цивільного життя. Ветерани не мають необхідних знань та підтримки для успішної адаптації після повернення з військової служби.
- Системні труднощі у владних програмах. Недостатня ефективність та комплексність владних програм реінтеграції

військовослужбовців у цивільне життя ускладнює їхню адаптацію та підтримку після повернення.

- Економічні та соціальні чинники. Неспроможність забезпечити житло, недостатність соціальних пільг, обмежені можливості отримання освіти та професійної підготовки – ці фактори ускладнюють їхню економічну та соціальну стабільність.

- Недостатня медична підтримка. Невирішення питань медичної допомоги та реабілітації ветеранів може призвести до загострення фізичних та психологічних травм, отриманих під час військових дій.

Ці проблеми призводять до наступних наслідків:

- Соціальна відділеність, що виражається в збільшенні соціальної ізоляції та психологічного дискомфорту ветеранів, які відчують себе відділеними та неадаптованими до суспільства.
- Економічні труднощі, зниження можливостей зайнятості та отримання житлових умов та соціальних пільг поглиблює економічну нестабільність ветеранів.
- Погіршення фізичного та психічного стану через неспроможність отримати адекватну медичну підтримку може призвести до загострення фізичних та психологічних проблем, що ускладнює повноцінне відновлення ветеранів у цивільному житті.

### 1.3.3. Доказова база

Проблема реінтеграції військовослужбовців у суспільство України є складною та багатогранною, вимагаючи уваги через ряд соціальних, психологічних і економічних аспектів. Ось деякі джерела та дані, які ілюструють існуючу проблематику:

- Уділена увага психологічному стану: дослідження, проведені Національним центром служби зайнятості та Інститутом психології імені Г.С. Костюка, показують наявність психологічних проблем у військовослужбовців після повернення в цивільне життя. (Джерело: Національний центр зайнятості, Інститут психології ім. Г.С. Костюка)
- Соціальна відчуженість: Звіти та дослідження благодійних фондів та громадських організацій, присвячених підтримці ветеранів, вказують на високий рівень соціальної відчуженості серед цієї групи населення.
- Економічні труднощі: Звіти Міністерства соціальної політики України вказують на економічні складнощі, з якими стикаються ветерани під час реінтеграції в цивільне життя, зокрема щодо знайдення роботи та отримання житла.
- Дані організацій, що надають підтримку ветеранам: Офіційні звіти та статистика від організацій, які спеціалізуються на підтримці ветеранів, надають важливу інформацію про потреби цієї групи населення.
- Статистичні дані Національного інституту стратегічних досліджень.

### 1.4. Масштаби проблеми

До повномасштабного вторгнення в єдиному електронному державному реєстрі ветеранів війни налічувалося близько півмільйона осіб. Станом на 1 серпня 2023 року до Єдиного державного реєстру ветеранів війни занесено інформацію про ветеранів війни у кількості 908832 осіб. Після війни ця цифра може зрости до 4 млн. Про це в інтерв'ю РБК-Україна сказала міністр у справах ветеранів Юлія Лапутіна [4].

За даними Міністерства оборони України, з 2014 року в антитерористичній операції (АТО) та операції об'єднаних сил (ООС) у Східній Україні, взяли участь понад 386 000 осіб. Багато з них, включаючи ветеранів бойових дій, добровольців, медиків та працівників служби безпеки, щодня намагаються повернутися до нормального життя. Після повернення з фронту, ці люди та їх родини стикаються з різноманітними проблемами. Сюди можна віднести як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) так і інші супутні страждання, які негативно

впливають на психічне здоров'я ветеранів та їхні родини. Отже, ці виклики можуть врешті-решт призвести до економічної маргіналізації, бідності, наркоманії та насильницької поведінки[8].

### **1.5. Новизна проблеми й нагальність її вирішення**

Упродовж останніх 8 років діють 3 програми соціальної допомоги ветеранам, учасникам бойових дій, що отримали інвалідність внаслідок війни, а також членам сімей загиблих захисників. За цими програмами військовим відшкодовують витрати за лікування та медпрепарати, які не входять до переліку безоплатних ліків Національної служби здоров'я України.

Закон про статус ветеранів війни, що діє з 1993 року, досі потребує оновлення під сучасні реалії. Незважаючи на внесені зміни з 2014 року, він не відповідає сучасним вимогам. Існуючі гарантії не розподіляються рівномірно: військовослужбовці та ветерани з великих міст мають більше можливостей отримати соціальну підтримку, порівняно з тими, хто проживає у менших населених пунктах. Крім того, не всі види підтримки є ефективними. Наприклад, фінансова допомога у розмірі тисячі гривень для ветеранів до 24 серпня та 650 гривень для родичів загиблих має мізерний вплив на їхнє життя. Ці кошти можуть виявитися несуттєвими для одержувачів, але в масштабах країни вони утворюють значні суми. Необхідно раціонально використовувати ресурси, надавати пільги та гарантії, що мають реальний вплив на життя ветеранів та їхніх сімей, вирішуючи їхні актуальні потреби та проблеми.

Сьогодні питання про задоволення потреб ветеранів в Україні набуває нового рівня важливості та розкриває раніше непомічені для суспільства та держави критичні проблеми. Повномасштабне вторгнення, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, викликала перепрофілювання уваги на потреби учасників бойових дій в умовах воєнного стану. Протягом періоду бойових дій та з першими демобілізованими військовими збільшилася необхідність задоволення потреб ветеранів у всіх сферах життя [5].

### **1.6. Законодавча та інституційна база реалізації чинної політики**

#### **1.6.1. Законодавча база**

- Конституція України
- Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
- Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей»
- Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»
- Закон України «Про Державний бюджет України» на 2024 рік
- Закон України «Про відпустки»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 1999 року № 1923 «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2004 року № 785 «Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким категоріям громадян»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2006 року № 187 «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними пугівками деяких категорій громадян структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх утворення (крім м. Києва) рад»

- Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 року № 200 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням»

- Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338 «Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

- Наказ “Про утворення бюджетної установи “Український ветеранський фонд”

- Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 14 січня 2022 року № 5 «Про встановлення на 2022 рік граничної вартості послуг із психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів їх сімей та членів сімей загиблих (померлих) таких осіб»

### 1.6.2.

### Інституційна

### база

- Міністерство у справах ветеранів; Український ветеранський фонд є бюджетною установою, яка належить до сфери управління Міністерства у справах ветеранів.

Міністерство у справах ветеранів України зробило кроки у вирішенні проблеми реінтеграції ветеранів. Розглянемо, які саме.

- Створено та впроваджено єдиний електронний державний реєстр ветеранів війни. Реєстр містить відомості про учасників бойових дій усіх категорій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та родини загиблих.

- 1 липня 2023 р. у чотирьох регіонах України запустили пілотний проєкт «Інститут помічника ветерана». Згідно з проєктом, головне завдання помічника ветерана – надання всебічної допомоги українським захисникам і захисницям під час переходу їх від військової служби до цивільного життя, після повернення з фронту та служби додому. Помічник ветерана працюватиме в громаді. На одного помічника покладатиметься відповідальність за допомогу 100 ветеранським родинам.

### 1.7. Чинники середовища, що формують контекст проблеми

Компонента	Елемент	Значимість	Вплив на проблему	Опис
Соціальна	Ставлення громади до ветеранів	Висока	8	Увага та прийняття громади щодо ветеранів впливають на їхню самооцінку та готовність інтегруватися.

Компонента	Елемент	Значимість	Вплив на проблему	Опис
	Очікування стосовно допомоги	Середня	6	Очікування ветеранів від держави чи громади можуть впливати на їхню готовність приймати допомогу та участь у програмах.
	Існування соціальних мереж	Висока	7	Участь у соціальних мережах може сприяти збільшенню соціальних зв'язків та можливостей реінтеграції.
Економічна	Рівень безробіття в регіоні	Висока	9	Високий рівень безробіття у певному регіоні ускладнює можливість ветеранів знайти роботу.
	Наявність економічних програм підтримки	Середня	7	Програми підтримки з можливістю отримання фінансової допомоги сприяють реінтеграції ветеранів у цивільне життя.
	Економічна інфраструктура	Висока	8	Наявність доступних економічних ресурсів та послуг може полегшити процес адаптації ветеранів.
Політична	Законодавча база для ветеранів	Висока	9	Існування законодавчих актів, спрямованих на підтримку ветеранів, є



Компонента	Елемент	Значимість	Вплив на проблему	Опис
				ключовим для їхньої успішної реінтеграції.
	Політичні програми для ветеранів	Середня	7	Участь в політичних програмах чи підтримка з боку політичних партій може вплинути на ставлення до ветеранів.
	Рівень участі ветеранів у політиці	Середня	7	Активна участь ветеранів у політичному процесі може змінити політичну атмосферу стосовно їхніх потреб.
Фізична	Доступність медичних служб	Висока	8	Забезпечення ветеранів якісною медичною допомогою та програмами психологічної підтримки впливає на їхню здатність до адаптації.
	Демографічна ситуація у регіоні	Середня	7	Особливості демографічного складу населення в регіоні можуть впливати на доступність послуг для ветеранів.

### 1.8. Корисний досвід США

В Сполучених Штатах діє широкомасштабна програма "Veteran Reintegration", спрямована на підтримку військовослужбовців після повернення в громадянське життя. Програма забезпечує доступ до освіти, медичних послуг, психологічної підтримки та ведення бізнесу для ветеранів. (Джерело: Veteran Reintegration Program)  
 Основні напрямки цієї програми включають:

- Освіта: забезпечення можливостей отримання освіти для ветеранів. Це може включати підтримку в оплаті навчання, курси професійної підготовки та перекваліфікації, а також програми академічної підтримки.

- Медичні послуги: надання доступу до медичної допомоги та програм реабілітації для ветеранів. Це включає як фізичну, так і психологічну підтримку, лікування військових травм, консультування та психотерапію.

- Психологічна підтримка: програми, спрямовані на підвищення психологічного благополуччя ветеранів. Це може включати консультування, групові сесії, програми адаптації та реабілітації для тих, хто пережив травми або важкі ситуації під час служби.

- Підтримка ведення бізнесу: надання підтримки для ветеранів, які бажають заснувати власний бізнес. Це може включати консультування, фінансову підтримку або програми навчання для підприємництва.

Ця програма створена з метою полегшення переходу ветеранів зі служби у військах до громадянського життя, надання їм підтримки та ресурсів для успішної адаптації після повернення додому [20].

## Канада

У Канаді існує програма "Canada's Veterans Transition Network", спрямована на підтримку психологічного адаптування ветеранів. Програма надає індивідуальні консультації та групові сесії, спрямовані на підвищення рівня самосвідомості та здоров'я. (Джерело: Canada's Veterans Transition Network)

Основні аспекти цієї програми включають:

- Індивідуальні консультації: програма надає ветеранам можливість отримати індивідуальну психологічну підтримку, де вони можуть обговорити свої труднощі, почуття та виклики, з якими вони зіткнулися після служби.

- Групові сесії: ветерани беруть участь у групових сесіях, які спрямовані на підвищення самосвідомості, розвиток стратегій управління стресом, роботу над побудовою стійких міжособистісних відносин та зміцнення психологічного здоров'я.

- Здоров'я та самопідтримка: програма спрямована на забезпечення ветеранів інструментами для підтримки власного здоров'я та самопідтримки. Це може включати методики зниження стресу, психологічні практики для покращення емоційного стану та підвищення загального самопочуття.

"Canada's Veterans Transition Network" допомагає ветеранам знайти способи психологічного адаптування після військової служби. Ця програма дозволяє ветеранам відчувати підтримку спеціалізованих фахівців і спільноти, що може значно полегшити їхню переорієнтацію у цивільному житті після війни [19].

## 2. Підстави для державного втручання

Державне втручання є необхідним через недостатню підтримку ветеранів у процесі реінтеграції. Соціальні аспекти, такі як відчуття віддаленості від суспільства та недовіра, а також економічні складнощі у забезпеченні житла та знайденні роботи, вимагають уваги. Невтручання може призвести до погіршення психологічного стану ветеранів, зниження їх соціальної адаптації та зростання економічної нерівності.

Для подолання цих проблем держава може використовувати різні інструменти політики. Серед них: розширення програм підтримки зайнятості та освіти для ветеранів, надання фінансової підтримки для створення власного бізнесу, покращення доступу до якісної психологічної допомоги та медичної реабілітації.

## 3. Консультації

### 3.1. Організовані заінтересовані групи

Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання»;  
Благодійна організація «Благодійний фонд "Після Служби"»;

Благодійний фонд «Повернись живим»;  
Українська громадська спілка ветеранів;  
Благодійна організація «Help Us Help».

### **3.2. Заінтересовані органи влади**

- Міністерство оборони - відповідає за підготовку військовослужбовців, а також надання допомоги під час служби та після її завершення.
- Міністерство соціальної політики - займається соціальним захистом громадян, включаючи ветеранів та їхні сім'ї.
- Міністерство охорони здоров'я - важливий орган влади у контексті надання медичної допомоги та реабілітації ветеранів з фізичними та психологічними травмами.
- Міністерство освіти і науки - забезпечує доступ ветеранів до освіти та професійної перекваліфікації для їхньої подальшої успішної адаптації на ринку праці.
- Міністерство економіки зацікавлене у вирішенні проблеми реінтеграції військовослужбовців з кількох ключових причин: соціально-економічна стабільність (забезпечення успішної реінтеграції ветеранів у цивільне життя сприяє стабілізації соціально-економічної ситуації у країні), та потенційний ринок праці (ветерани мають унікальний набір навичок та досвіду, які можуть бути цінними для різних галузей економіки, їхнє ефективне використання може допомогти збільшити продуктивність та конкурентоспроможність країни).
- Державний центр зайнятості – є ключовим органом, відповідальним за підтримку громадян у пошуку роботи, надання консультацій, пропозицій професійної перекваліфікації та розвитку навичок.

### **3.3. Ставлення громадськості**

В суспільстві почали фіксуватися більш песимістичні оцінки щодо ставлення до ветеранів та їх повернення до цивільного життя після війни.

Про це свідчать дані чергового вересневого загальнонаціонального опитування «Образ ветеранів в українському суспільстві», що було презентоване Українським ветеранським фондом Мінветеранів та Соціологічною групою «Рейтинг» в Military Media Center у четвер, 21 вересня.

Згідно з дослідженням, попри те, що 79% респондентів досі вважають, що в суспільстві є повага до ветеранів, частка тих, хто має протилежну думку зросла з 6% до 18%. Якщо в липні 2022 року 55% опитаних говорили про беззаперечну повагу з боку суспільства до ветеранів, то у вересні 2023 року таких лише 25%.

За останні роки спостерігається значне зміщення у сприйнятті ветеранів. Якщо у 2022 році понад половина опитаних відзначали повагу до ветеранів, то у 2023 це число впало до 25%. Такі зміни можуть вказувати на загострення відносин та недовіру між ветеранами та громадськістю.

Проте також відбувається позитивний сигнал: суспільство все більше ознайомлюється з проблемами, які турбують ветеранів. Якщо у 2023 році лише 37% були обізнані з цими питаннями, то тепер ця цифра зросла до 53%. Це свідчить про більше уваги до потреб ветеранів, що може сприяти їхньому кращому розумінню та підтримці з боку громадськості.

### **4. Опис обмежень**

Для розв'язання проблеми реінтеграції військовослужбовців може бракувати різних ресурсів, що можуть ускладнити впровадження необхідних заходів. Основні ресурси, які можуть бути недостатніми, включають грошові, часові, правові, кадрові та майнові ресурси.

- Грошовий ресурс: Реалізація політики реінтеграції ветеранів вимагає значних фінансових вкладень на підтримку програм навчання, підтримки в пошуку роботи, медичного забезпечення та інфраструктури. Недостатність фінансів може обмежити

доступність програм та послуг для ветеранів, порушуючи їхні шанси на повноцінну реінтеграцію.

- **Правовий ресурс:** Створення або модифікація правових норм та положень для підтримки ветеранів вимагає часу, експертної експертизи та політичної узгодженості. Неповна або нечітка правова база може призвести до неоднозначності або недостатньої ефективності політики.

- **Часовий ресурс:** Реалізація програм реінтеграції ветеранів потребує часу на розробку, запровадження та оцінку результатів. Недостатність часу може призвести до тиску на виконання завдань, що може вплинути на якість послуг для ветеранів.

- **Майновий ресурс:** Наявність необхідних матеріальних ресурсів, таких як інфраструктура, технічне забезпечення для програм навчання, медичні заклади тощо, є важливою складовою для успішної реалізації програм підтримки ветеранів.

- **Кадровий ресурс:** Наявність висококваліфікованих фахівців із соціальної підтримки, медицини, освіти тощо є критичною для забезпечення якісної підтримки ветеранів. Недостатність кадрового потенціалу може обмежити масштаб та якість надання послуг.

## **5. Моделювання проблеми**

### **5.1. Мета вирішення проблеми**

Розробити реінтеграційні програми для військовослужбовців, спрямовані на психологічну підтримку, професійну перекваліфікацію та стимулювання підприємництва для забезпечення успішної адаптації у цивільному житті.

### **5.2. Очікувані результати**

Очікувані результати вирішення проблеми публічної політики щодо підтримки реінтеграції військовослужбовців є наступними наступними:

- Підвищений рівень соціальної адаптації.

Очікується зменшення випадків соціальної відчуженості серед ветеранів та покращення їхньої інтеграції у цивільне життя. Це включає підвищення рівня комфорту, взаєморозуміння та взаємодії ветеранів зі суспільством.

- Забезпечення стабільності фізичного та психологічного стану.

Реалізація ефективних програм медичної та психологічної підтримки має призвести до зменшення психологічних травм та поліпшення стану здоров'я ветеранів.

- Підвищення рівня зайнятості.

Очікується зростання можливостей зайнятості для ветеранів через розвиток програм професійної перекваліфікації, стимулювання підприємництва та підтримку трудової інтеграції.

- Створення стійких механізмів підтримки.

Очікується формування системи тривалої та стійкої підтримки, яка буде продовжувати діяти й після завершення спеціальних програм.

- Покращення сприйняття ветеранів у суспільстві.

Очікується збільшення рівня розуміння та підтримки ветеранів у суспільстві, що створить сприятливі умови для їхнього успішного повернення у цивільне життя.

- Збільшення громадянського впливу ветеранів.

Очікується зростання участі ветеранів у громадському житті, політичному процесі та розвитку суспільства в цілому.

### **5.3. Індикатори результативності та цільові індикатори**

Зважаючи на проблему реінтеграції військовослужбовців, ось шість індикаторів для вимірювання результативності та ефективності вирішення цієї проблеми:

Результативність:

1. Показник психологічної підтримки: Відсоток ветеранів, які зверталися за психологічною підтримкою та відчули покращення свого стану протягом попереднього кварталу. Цей показник вимірює результат у поліпшенні психологічного стану ветеранів через отримання допомоги.

2. Стабільність фізичного здоров'я: Зміна середнього стану фізичного здоров'я ветеранів після участі у програмах медичної реабілітації протягом попереднього року. Це дасть уявлення про те, як допомога впливає на фізичний стан цільової аудиторії.

3. Успішна трудова адаптація: Відсоток ветеранів, які знайшли роботу або успішно завершили курси перекваліфікації протягом попереднього року. Це вимірює результат у підвищенні можливостей зайнятості для ветеранів після участі в програмах підтримки.

Ефективність:

1. Витрати на психологічну підтримку: Кількість витрачених грошових коштів на надання психологічної підтримки для кожного успішно покращеного стану ветерана. Цей показник оцінює ефективність витрат на психологічну допомогу.

2. Використання ресурсів у програмах реабілітації: Відношення кількості ветеранів, які отримали користь від програми, до загальних витрат на цю програму. Це показник ефективності використання ресурсів у програмах реабілітації.

3. Витрати на забезпечення працевлаштування: Відношення кількості успішно працевлаштованих ветеранів до витрат на програми та послуги, спрямовані на їх трудову адаптацію. Цей показник вимірює ефективність витрат на забезпечення трудової інтеграції ветеранів.

## **6. Формулювання варіантів політики**

### **6.1. Варіант 1: Збереження чинної політики**

#### **6.1.1. Опис інструментів чинної політики**

Від 15 вересня 2023 реалізується експериментальний проект з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості, що має під собою проведення курсів цільового призначення. Згідно цієї програми ветерани мають можливість незалежно від рівня їх освіти пройти підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації в Центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості.

Проект «Помічник ветерана»

Помічник ветерана – це фахівець в громаді, який здійснює індивідуальний супровід ветеранів та сприяє ветеранам у реалізації їх можливостей, прав, гарантій, пільг. Це повноцінна оплачувана професія, на яку можна податись колишньому військовослужбовцю, який успішно реінтегрувався у суспільство та хоче допомагати іншим ветеранам. Такі помічники ветерана будуть працевлаштовані у сервісних офісах у справах ветеранів. Це комунальна установа або некомерційне підприємство, що утворене в адміністративних центрах громад і на яке покладене відповідний функціонал – діяти у якості сервісного офісу у справах ветеранів [16].

#### **6.1.2. Переваги збереження чинної політики**

Спілкування з помічниками ветерана, які є також колишніми військовослужбовцями, сприяють легшій адаптації ветерана до цивільного життя.

Завдяки новим центрам помічників ветеранів покриваються такі завдання:

- моніторинг потреб ветеранів;
- забезпечення працевлаштування помічників ветерана;
- координація роботи та контроль за виконанням помічниками ветерана;
- облік наданих помічниками ветерана послуг;
- формування пропозицій із удосконалення надання послуг ветеранам;
- розгляд звернень громадян та громадських об'єднань щодо роботи помічників ветерана;

- моніторинг стану і тенденцій розвитку на регіональному рівні завдань, покладених на Мінветеранів, та надання відповідних пропозицій;

- поширення інформації та надання консультацій щодо державних і місцевих програм підтримки ветеранів;

- забезпечення помічника ветерана методичною літературою (методичними рекомендаціями, зразками оформлення документів).

### 6.1.3. Недоліки збереження чинної політики

На сьогодні приймають участь у освітній програмі тільки 8 таких центрів (Дніпропетровський, Полтавський, Харківський, Одеський, Львівський, Рівненський, Сумський та Івано-Франківський).

Проект помічник ветерана хоча і працює, на практиці немає дієвих інструментів для пересічного ветерана. Провівши самостійне дослідження з отримання ветераном пільги на житло у Києві можна сказати, що ветерану не надали інформацію про можливість звернутись до помічника, не перенаправили до сервісного центру та не надали інформацію про інформаційний портал «ЄВетеран». Тому, можна зробити висновок, що наявність нових проєктів та програм з підтримки ветеранів не означає якісну реалізацію їх функцій та доступність всіх послуг з допомоги для ветерана.

Також недоліками проєкту Помічник ветерана є пошук кандидатів на посаду помічника та витрати на створення сервісних центрів помічників [16].

## **6.2. Варіант 2: Оновлена програма професійної перекваліфікації та підтримки зайнятості**

6.2.1. Завдання й заходи з реалізації варіанта

1. Удосконалення програми навчання та перекваліфікації:

- Оновлення програм навчання з метою підвищення актуальності та відповідності вимогам ринку праці для ветеранів. Це спрямоване на підвищення їхньої кваліфікації та забезпечення потрібних навичок для успішної реінтеграції в робоче середовище.

2. Збільшення кількості освітніх центрів:

- Розширення мережі освітніх центрів в закладах професійної освіти Державної служби зайнятості. Планується зростання їх кількості до 30 центрів за рік, що забезпечить більший охоплення ветеранів можливістю отримання професійної підготовки та перепідготовки.

3. Забезпечення доступу до психологічної допомоги:

- Гарантування безкоштовного доступу ветеранів до якісної психологічної допомоги та програм реабілітації через центри навчання. Це передбачає наявність консультування та програм підтримки, спрямованих на психологічне та емоційне благополуччя ветеранів.

6.2.2. Потенційні переваги варіанта

- Збільшення шансів на успішну трудову адаптацію.
- Підвищення економічної самодостатності ветеранів.
- Збільшення можливостей для отримання освіти та підвищення рівня кваліфікації, покращення шансів на успішну адаптацію ветеранів у суспільстві.
- Зниження рівня психологічних травм, покращення психічного стану ветеранів, сприяння їхній швидкій адаптації в цивільному житті.

6.2.3. Потенційні недоліки варіанта

- Необхідність фінансування програми та можливі труднощі у знаходженні підходящих робочих місць для ветеранів.

- Високі витрати на розробку та реалізацію освітніх програм, можливі труднощі у доступності програм для всіх ветеранів.

- Потребує залучення нових кадрів до освітніх центрів (спеціалістів з навчання та психологічної допомоги).

### **6.3. Варіант 3: Програма «ЄВетеран 2.0» (оновлення існуючого електронного інформаційного порталу для ветеранів)**

#### 6.3.1. Завдання й заходи з реалізації варіанта

##### 1. Взаємодія з підприємствами для створення робочих місць:

- Розширення можливостей порталу ЄВетеран за допомогою категорії "вакансії", що дозволить підприємствам розміщувати оголошення про вакансії, спрямовані на ветеранів. Це сприятиме збільшенню доступу ветеранів до робочих місць у різних галузях та регіонах.

##### 2. Сприяння підприємницькій діяльності ветеранів:

- Надання фінансової підтримки та консультаційної допомоги ветеранам, які мають намір розпочати власний бізнес. Це допоможе стимулювати ініціативу ветеранів у створенні власних підприємств та допоможе їм визначитися з необхідними кроками для запуску бізнесу.

##### 3. Створення нових грантів на власну справу:

- Реалізація програми передбачає створення нових грантів, спрямованих на фінансову підтримку ветеранів у заснуванні та розвитку власного бізнесу. Це надасть можливість ветеранам отримати фінансові ресурси для реалізації своїх бізнес-проектів та розвитку власних ініціатив

#### 6.3.2. Потенційні переваги варіанта

- Стимулювання підприємницької активності серед ветеранів, створення нових робочих місць.
- Збільшення кількості доступних робочих місць для ветеранів, підвищення зацікавленості бізнесу у співпраці з іншими підприємствами.
- Заходи спрямовані на полегшення доступу ветеранів до робочих місць, сприяння їхній підприємницькій активності та створення сприятливого середовища для їхнього соціального і економічного розвитку. Доступність інформації через електронний ресурс, швидкий доступ до потрібної ветерану інформації.

#### 6.3.3. Потенційні недоліки варіанта

Ризики фінансових втрат у разі невдачі підприємницьких проектів, необхідність контролю за використанням отриманих коштів.

Необхідність фінансування програми та можливі труднощі у знаходженні підходящих робочих місць для ветеранів.

Можливість обмеження рівня співпраці підприємств через фінансові або ресурсні обмеження.

## **7. Порівняння варіантів політики**

### 7.1. Опис критеріїв порівняння

Результативність:

<b>Критерій оцінювання</b>	<b>Збереження чинної політики</b>	<b>Варіант 2</b>	<b>Варіант 3</b>
Імовірність досягнення мети	Низька 1	Висока 3	Середня 2
Тривалість досягнення мети	Низька 1	Середня 2	Висока 3

Реалізованість програми	Висока 3	Низька 1	Середня 2
Масштабність впровадження	Середня 2	Висока 3	Низька 1
Сумарна оцінка	7	9	8

Ефективність:

Об'єкт впливу	Збереження чинної політики вигоди/витрати	Варіант 2 вигоди/витрати	Варіант 3 вигоди/витрати
Держава	2	3	3
Бізнес	2	3	2
Громадяни	3	3	3
Сумарна оцінка	7	9	8

Рейтинг:

Варіант 2 - високий рівень вигід для держави та бізнесу, середній для громадян.

Варіант 3 - високий рівень вигід для громадян та держави, середній для бізнесу.

Варіант 1 - середній рівень вигід для держави та бізнесу, високий для громадян.

Справедливість:

- Нерівність у розподілі вигід/витрат порівняно зі збереженням варіанту 1:

Варіант 2 забезпечує більше рівномірний розподіл вигід та витрат для всіх сторін, включаючи державу, бізнес та громадян.

Адміністративна здійсненність:

- Наявність нормативно-правової бази: Варіант 1 має уже наявну нормативно-правову базу через діючу політику, що може полегшити та прискорити його впровадження.

Політична здійсненність:

- Відповідність пріоритетним завданням уряду: Варіант 2 виграє у цьому критерії, оскільки акцентується на розвитку освітніх програм та психологічній підтримці ветеранів, що може бути важливим для урядових пріоритетів у соціальній сфері.

- Імовірність політичної підтримки: Варіант 2 та Варіант 3 мають більшу імовірність отримання політичної підтримки через свою спрямованість на соціальну підтримку та сприяння ветеранам.

- Ставлення громадськості та груп інтересів: Варіант 3 може мати краще ставлення громадськості та груп інтересів, оскільки спрямований на надання підтримки ветеранам через створення робочих місць та підтримку підприємницької діяльності.

- Відповідальність за рішення: Варіанти 2 та 3 демонструють вищу відповідальність, оскільки спрямовані на вирішення соціальних проблем та підтримку ветеранів.

Згідно з цими критеріями, Варіант 2 має вигідні позиції у більшості аспектів політичної здійсненності.

## 7.2. Порівняння варіантів політики

Критерій оцінки	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
-----------------	-----------	-----------	-----------



<b>Результативність</b>	Низька 1	Висока 3	Середня 2
<b>Політична здійсненність</b>	Середня 2	Висока 3	Низька 1
<b>Адміністративна здійсненність</b>	Висока 3	Низька 1	Середня 2
<b>Ефективність</b>	Низька 1	Висока 3	Середня 2
<b>Справедливість</b>	Низька 1	Висока 3	Середня 2
<b>Сумарна оцінка варіанта</b>	8	13	9

## **8. Рекомендації й реалізація**

### **8.1. Рекомендований варіант політики**

На основі порівняльного аналізу варіантів політики, рекомендований варіант для замовника - Варіант 2: Оновлена програма професійної перекваліфікації та підтримки зайнятості.

**Соціальна і економічна вигода:** Впровадження цієї програми допоможе збільшити шанси на успішну трудову адаптацію ветеранів та підвищить їхню економічну самодостатність. Оновлені програми навчання та розширена мережа освітніх центрів забезпечать кращі можливості отримання освіти та підвищення кваліфікації для ветеранів, що поліпшить їхні шанси на успішну адаптацію в суспільстві.

**Психологічна підтримка та реабілітація:** Гарантований безкоштовний доступ до якісної психологічної допомоги сприятиме зниженню рівня психологічних травм та підвищенню психічного стану ветеранів, сприяючи їхній швидкій адаптації у цивільному житті.

*Яким чином йому це робити?*

**Забезпечити фінансування та ресурси:** Необхідно виділити достатні кошти для реалізації програми та забезпечення необхідного обладнання для освітніх центрів та програм психологічної допомоги.

**Залучити та навчити персонал:** Необхідно залучити та підготувати необхідний персонал для роботи у центрах навчання та надання психологічної підтримки ветеранам.

**Розробити доступні та ефективні програми навчання:** Необхідно ретельно розробити програми, що відповідають вимогам ринку праці та забезпечують якісну підготовку ветеранів до нових робочих місць.

Обираючи Варіант 2, замовник може досягти більшого соціального і економічного ефекту для ветеранів, сприяючи їхній успішній реінтеграції у цивільне життя.

### **8.2. Реалізація політики**

Реалізація рекомендованого варіанта політики 2 ("Оновлена програма професійної перекваліфікації та підтримки зайнятості") може включати різноманітні інструменти для досягнення результатів. Нижче представлені можливі заходи з використанням різних видів інструментів:

*Прямі інструменти:*

**Субвенції та дотації:** виділення коштів на розвиток нових освітніх центрів, створення програм психологічної підтримки для ветеранів.

*Владні (адміністративні) інструменти:*

**Пряме регулювання:** прийняття нормативних актів, які регулюють умови функціонування центрів професійної підготовки та стандарти надання психологічної допомоги ветеранам.

*Непрямі (опосередковані) інструменти:*

Податкові стимули: включення в нову програму надання податкових пільг освітнім центрам та психологічним центрам, що працюють з ветеранами.

*Індикативні інструменти:*

Норми амортизації: установлення спеціальних умов для амортизації обладнання та інфраструктури освітніх та психологічних центрів, що працюють з ветеранами.

*Інформаційні інструменти:*

Консультації та переконання: проведення інформаційних кампаній серед громадськості щодо важливості та необхідності підтримки ветеранів через ці програми.

Ці заходи можуть допомогти реалізувати програму професійної перекваліфікації та підтримки зайнятості для ветеранів через різноманітні механізми державного втручання та підтримки.

### 8.3. Створення підтримки рекомендованому варіанту

#### 8.3.1. Цілі і завдання комунікацій

• **Результати:** Поінформувати цільові групи, заручитися розумінням широкої громадськості, викликати дискусію, прискорити реалізацію політики шляхом залучення до неї провідних стейкхолдерів, відповісти на ймовірну критику політики з боку громадськості, її недовіру й невпевненість тощо.

• **Ризики:** Критика політики, опір певних груп інтересів, зауваження щодо надмірних витрат, побоювання щодо обмеження прав громадян.

• **Способи нейтралізації:** Проведення інформаційних кампаній, відкриті діалоги, партнерства з ключовими групами, пояснення переваг

#### 8.3.2. Групи інтересів, на які вплине реалізація політики

Цільова аудиторія	Впливовість [В]	Прихильність [П]	Роль [В × П]	Очікування (As Is)
Ветерани	Висока	+2	+4	Підтримка та залучення до програми професійної підготовки.
Громадськість	Визначальна	+1	+1	Нейтральна або невизначена позиція, можливість дискусії.
Професійні установи	Помірна	+2	+2	Зацікавленість у підвищенні кваліфікації ветеранів, можливість партнерства.

#### 8.3.3. Ключові повідомлення

• **Ідеї:** Політика відповідає пріоритетам уряду, забезпечує важливі зміни, захищає права громадян.

• **Зв'язок:** Пов'язаність політики з пріоритетами уряду та стратегічними напрямками влади.

- "Нова майстерність для нового життя"
- "Змінюємо шолом на кар'єру"
- "Від служби до цивільної професії"
- "Перекваліфікація: шлях до успіху"
- "Навчання для силових краще завтра"
- "Сила знань для майбутнього"
- "Знання як ключ до нових горизонтів"
- "Від військових навичок до цивільних надбань"
- "Міцна зміна кар'єрного шляху"
- "Підтримка для тих, хто служив: нові можливості"

«Нові можливості для розвитку»: Підкреслення того, як варіант політики створює нові шляхи для економічного зростання та розвитку.

«Справедливість і рівність»: Пояснення, як ця політика сприяє створенню рівних умов для всіх громадян.

«Соціальна відповідальність»: Підкреслення соціальних аспектів політики, що сприятимуть благополуччю суспільства.

«Партнерство і співпраця»: Висвітлення можливостей для співпраці та партнерства між громадянами, державою, бізнесом та військовослужбовцями.

#### **8.3.4. Методи та способи інформування**

Існує кілька ефективних методів і способів, які можна використовувати для інформування про нову політику реінтеграції військовослужбовців:

1. Веб-платформи та вебінари. Розміщення інформації про програму на спеціальних веб-сайтах або порталах для військовослужбовців. Також, проведення вебінарів для пояснення основних аспектів програми та відповіді на питання.
2. Соціальні медіа. Активне використання платформ соціальних мереж для розміщення коротких інформаційних повідомлень, відеороликів, інфографіки та посилань на додаткові ресурси.
3. Кампанії електронної пошти. Створення розсилок для військовослужбовців з детальною інформацією про програму, доступність курсів, підтримку та реєстрацію.
4. Інформаційні бюлетені. Видання та розповсюдження інформаційних бюлетенів або брошур, які містять огляд програми, історії успіху попередніх учасників, контактну інформацію тощо.
5. Рекламні кампанії. Створення рекламних матеріалів для розміщення на вулицях, в обласних установах, на транспорті та в інших місцях з великим потоком людей.
6. Співпраця з установами. Укладання партнерських угод з різними установами, такими як вищі навчальні заклади, центри зайнятості, військові організації та громадські організації, для розповсюдження інформації та залучення учасників.
7. Прес-релізи та ЗМІ. Співпраця з журналістами та ЗМІ для написання статей, ведення інтерв'ю з учасниками програми, що дозволить підвищити увагу громадськості до програми.

Ці методи можуть бути використані окремо або комбіновано для досягнення максимального охоплення та ефективності інформування про нову політику реінтеграції військовослужбовців.

#### **8.3.5. Фінансове забезпечення**

1. **Бюджет:** Оцінка витрат на рекламні кампанії, організацію вебінарів, розсилок поштою, створення та розповсюдження інформаційних матеріалів, підготовку прес-релізів, підтримку веб-сайту або спеціального порталу для програми.

2. **Джерела фінансування:** Розгляд можливостей отримання фінансування через державні асигнування, гранти, спонсорську підтримку, публічно-приватні партнерства або інші фінансові джерела.

3. **Оптимізація ресурсів:** Визначення можливостей для ефективного використання наявних ресурсів, які можуть бути залучені без великих витрат, наприклад, волонтерська допомога, безкоштовна підтримка ЗМІ тощо.

4. **Пріоритети:** Встановлення пріоритетних напрямків витрат для забезпечення максимального охоплення цільових аудиторій та ефективного досягнення мети комунікаційного плану.

5. **Моніторинг і контроль:** Планування системи моніторингу результативності витрат, щоб переконатися, що кожен витрачений грошей ефективно спрямовується на досягнення мети плану та досягнення поставлених цілей.

Можливо розрахувати орієнтовну суму, яка може бути виділена на комунікаційну кампанію для програми професійної перекваліфікації військовослужбовців:

Якщо взяти початкову цільову аудиторію 908,832 осіб, а бюджет на комунікаційну кампанію становить 70 млн грн, можна зробити орієнтовний розрахунок витрат на одного члена цільової аудиторії:

Витрати на одного члена цільової аудиторії=Бюджет/Цільова аудиторія

Витрати на одного члена цільової аудиторії=70,000,000 грн/908,832 осіб≈77.04 грн/

Отже, приблизно 77 гривень на одну особу можна було б виділити для проведення комунікаційної кампанії для початкової цільової аудиторії. Якщо цільова аудиторія після війни зросте до 4 млн осіб, можна передбачити збільшення виділених коштів відповідно до збільшення цільової аудиторії.

## **8.4. Оцінювання реалізації**

### **8.4.1. Цілі оцінювання**

Питання:

- Чи були досягнуті цілі, вказані в комунікаційному плані?
- Чи вдалося сприйняття та розуміння цілей програми серед цільової аудиторії?
- Які відгуки та реакції ми отримали від громадськості та цільових груп?

### **8.4.2. Організація оцінювання:**

План оцінювання охоплював період протягом останніх шести місяців з моменту початку кампанії.

Для збирання даних використовувалися фінансові ресурси у розмірі 5 млн грн, людські ресурси - команда з 20 фахівців, матеріальні ресурси - опитувальні анкети, фокус-групи, онлайн-опитування та інтерв'ю, інформаційні ресурси - аналіз соціальних мереж, звіти ЗМІ, офіційні дані Міністерства у справах ветеранів.

Основні обмеження включали нестабільну ситуацію на ринку праці та обмежений доступ до певних груп цільової аудиторії.

### **8.4.3. Проведення оцінювання:**

Методологія може включати збір даних через опитування цільової аудиторії, аналіз медіа-відгуків та експертні оцінки від спеціалістів у сфері ветеранів.

Показники можуть включати рівень усвідомлення програми серед цільової аудиторії, позитивні та негативні відгуки, зміни у ставленні громадськості до ветеранів.

Методи аналізу даних включали кількісний аналіз опитувань, якісний аналіз відгуків та контент-аналіз ЗМІ та соціальних мереж.

### **8.3.4. Рекомендації щодо подальших дій:**

Рекомендуємо Міністерству у справах ветеранів провести більш активну роботу у мережах соціальних медіа для залучення молоді до програми.

Призначити більше ресурсів для підтримки ветеранів у процесі перекваліфікації та пошуку роботи.

Звернути увагу на позитивні зміни у свідомості громадськості щодо ветеранів та продовжити просування програми в цьому напрямі.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів «Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» // Верховна Рада України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-п#Text>
3. Наказ “Про утворення бюджетної установи “Український ветеранський фонд” [Електронний ресурс] // Міністерство у справах ветеранів. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4.pdf>.
4. Аналітична та статистична інформація [Електронний ресурс] // Державний центр зайнятості– Режим доступу до ресурсу: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68>
5. Безробіття в Україні в період повномасштабної війни [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень – 2023 – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/bezrobittya-v-ukrayini-v-period-povnomasshtabnoyi-viynu>
6. Гранти для ветеранів: хто та як може отримати кошти на розвиток бізнесу [Електронний ресурс] // Економічна правда 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/04/10/698981/>
7. Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання» [Електронний ресурс] // «ЄДНАННЯ» – Режим доступу до ресурсу: <https://ednannia.ua/ednannia-about/pro-nas>
8. Скільки ветеранів може бути в Україні після війни: оцінка Лапутіної [Електронний ресурс] // – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rbc.ua/rus/news/skilki-veteraniv-mozhe-buti-ukrayini-pislya...>
9. Концепції реінтеграції та підтримки учасників бойових дій у м. Києві [Електронний ресурс] // 2022. – Режим доступу до ресурсу: [https://drive.google.com/file/d/1uVeGJvcL2HU667ii8eTlu0fCT6S\\_ytL5/view](https://drive.google.com/file/d/1uVeGJvcL2HU667ii8eTlu0fCT6S_ytL5/view)
10. Лікування, придбання житла і навчання новим професіям: які програми соціальної підтримки ветеранів діють на Київщині [Електронний ресурс] // Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення» 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/577481-likuvanna-pridbanna-zitla-i-navcanna-novim-profesiam-aki-programi-socpidtrimki-veteraniv-diut-na-kiivsini/>
11. Нові можливості для безкоштовного навчання ветеранів [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/novi-mozhlyvosti-dlia-bezkoshtovnoho-navchannia-veteraniv>
12. Міністерство у справах ветеранів [Електронний ресурс] // Державні сайти України – Режим доступу до ресурсу: <https://mva.gov.ua/ua>
13. Після Служби [Електронний ресурс] // – Режим доступу до ресурсу: <https://pislyasluzhby.org.ua/ua/page/programs>
14. ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТТЯ «РЕІНТЕГРАЦІЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ» Юлія Бойко-Бузиль [Електронний ресурс] // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 9. С. 28–34. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9\\_2021/6.pdf](http://www.psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9_2021/6.pdf).
15. Проблеми та перешкоди ветеранів при працевлаштуванні Кіріллової, Зновяк, Казанська [Електронний ресурс] // Український ветеранський фонд – 2023. – Режим доступу до ресурсу: [https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zvit\\_pereshkodi\\_precevlashtuvanii.pdf](https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zvit_pereshkodi_precevlashtuvanii.pdf)

16. ЄВетеран [Електронний ресурс] // Державні сайти України – Режим доступу до ресурсу: <https://eveteran.gov.ua>
17. Як в Україні допомагають ветеранам [Електронний ресурс] // Ukrainer. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrainer.net/yak-dopomahaiut-veteranam/>
18. Canada's Veterans Transition Network [Електронний ресурс] // Veterans Transition Network – Режим доступу до ресурсу: <https://vtncanada.org>
19. Veteran Reintegration Program [Електронний ресурс] // US Department of Veterans Affairs – Режим доступу до ресурсу: <https://www.va.gov>